

Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin
2007-ci il " 29 " dekabr tarixli
i-130 nömrəli əmri ilə təsdiq edilmişdir

**“ASILI TƏSƏRRÜFAT CƏMIYYƏTLƏRİNƏ
İNVESTİSİYALARIN UÇOTU ÜZRƏ”
KOMMERSİYA TƏŞKİLATLARI ÜÇÜN
20 №-li MİLLİ MÜHASİBAT UÇOTU
STANDARTI**

**Bakı şəhəri
2007-ci il**

MÜNDƏRİCAT

ÜMUMİ MÜDDƏALAR	3
ƏSAS ANLAYIŞLAR.....	3
İŞTİRAK PAYI METODUNUN TƏTBİQİ	5
FƏRDİ MALİYYƏ HESABATLARI.....	7
MƏLUMATIN AÇIQLANMASI.....	7
QÜVVƏYƏ MİNMƏ TARİXİ.....	8
Əlavə 1 – “Asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə investisiyalar” adlı 28 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı ilə müqayisə	9

“ASILI TƏSƏRRÜFAT CƏMIYYƏTLƏRİNƏ İNVESTİSİYALARIN UÇOTU ÜZRƏ” KOMMERSİYA TƏŞKİLATLARI ÜÇÜN 20 №-li MİLLİ MÜHASİBAT UÇOTU STANDARTI

ÜMUMİ MÜDDƏALAR

Standartın təyinatı

- 1 Bu standart, “Mühasibat uçotu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq hazırlanmış və “Asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə investisiyalar” adlı 28 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartına əsaslanmışdır.

Məqsəd

- 2 Bu Standartın məqsədi, investisiya obyektinin törəmə müəssisə kimi deyil, asılı təsərrüfat cəmiyyəti kimi təsnifləndirilməsi üçün, onun kapitalında kifayət qədər investisiyalara malik olan digər müəssisə tərəfindən maliyyə hesabatlarının tərtib edilməsi zamanı qəbul edilməli olan qaydaların müəyyən edilməsidir.

Standartın tətbiqi sahəsi

- 3 Bu Standart Uçot Qaydaları nəzərə alınmaqla, maliyyə hesabatlarını “Mühasibat uçotu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 10-cu maddəsinə əsasən hazırlayan bütün kommersiya təşkilatları tərəfindən tətbiq edilir.
- 4 Mühasibat uçotunu tənzimləyən qüvvədə olan normativ-hüquqi aktlar ilə bu Milli Mühasibat Uçotu Standartı arasında ziddiyyət yarandığı halda, hazırkı Standart tətbiq edilir.
- 5 Bu Standart asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə investisiyaların uçotu zamanı tətbiq olunmalıdır. Lakin əsas təsərrüfat cəmiyyətinin aşağıdakılardan biri olduğu halda və onun asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə qoyduğu investisiyaların ilkin tanınma zamanı ədalətli dəyər ilə müəyyən olunduğu və ədalətli dəyərdə baş verən dəyişikliklərin mənfəət və zərər haqqında hesabatda tanındığı və ya həmin investisiyaların ticarət üçün saxlanılan kimi təsnifləndirildiyi halda bu Standart tətbiq olunmur:

- (a) riskli kapitalla malik olan təşkilatlar, və ya
- (b) qarşılıqlı fondlar, investisiya trastları və investisiyalar ilə bağlı sığorta fondları daxil olmaqla, analogi qurumlar.

Bu investisiyalar ədalətli dəyərlə qiymətləndirilməli və ədalətli dəyərdə dəyişikliklər, onlarınbaş verdiyi dövrün mənfəət və ya zərərində tanınmalıdır.

ƏSAS ANLAYIŞLAR

- 6 Bu Standartda istifadə edilmiş əsas anlayışlar aşağıdakı mənalara ifadə edir:

Asılı təsərrüfat cəmiyyəti, ortaqlıq kimi səhmdar cəmiyyəti olmayan müəssisələr daxil olmaqla, investorumun əhəmiyyətli təsirə malik olduğu, lakin onun nə törəmə, nə də birgə müəssisəsi olmayan müəssisədir.

İştirak payı metodu investisiyanın əvvəlcə ilkin dəyəri ilə tanındığı və daha sonra investorumun investisiya obyektinin xalis aktivlərindəki payında alışdan sonrakı dəyişikliklər üzrə düzəlişlərin edildiyi mühasibat uçotu metodudur. Investorumun mənfəət və zərər haqqında hesabatında onun investisiya obyektinin mənfəət və ya zərərindəki payı əks etdirilir.

Birgə nəzarət iqtisadi fəaliyyət üzərində nəzarətin razılaşma əsasında bölüşdürülməsidir və təsərrüfat fəaliyyətilə əlaqədar strateji maliyyə və əməliyyat qərarlarının qəbul olunması üçün nəzarətin bölüşdürüldüyü tərəflərin (sahibkarların) yalnız yekdil razılığı tələb olunduğu zaman mövcud olur.

Əhəmiyyətli təsir müəssisənin maliyyə və əməliyyat siyasəti ilə bağlı qərarların verilməsində iştirak etmək səlahiyyətidir, lakin həmin siyasət üzərində nəzarəti və ya birgə nəzarəti təmin etmir.

- 7 Fərdi maliyyə hesabatları birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarına əlavə olaraq təqdim olunan maliyyə hesabatlarıdır. Fərdi maliyyə hesabatları birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarını müşayiət edə bilər.
- 8 19 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartının müddəalarına uyğun olaraq birləşdirilmiş (konsolidasiya edilmiş) maliyyə hesabatlarının təqdim edilməsindən, 21 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartının müddəalarına uyğun olaraq proporsional konsolidasiyanın tətbiq edilməsindən və ya bu Standartın 16-cı maddəsinin (c) bəndinə uyğun olaraq iştirak payı metodunun tətbiq edilməsindən azad olunan müəssisələr fərdi maliyyə hesabatlarını özlərinin yeganə maliyyə hesabatları kimi təqdim edə bilərlər.

Əhəmiyyətli təsir

- 9 Əgər investor, birbaşa və ya dolayı olaraq (məsələn, törəmə müəssisələri vasitəsilə), investisiya obyektinin səsvermə hüququ verən səhmlərinin 20 və ya daha çox faizinə sahib olarsa, onun əhəmiyyətli təsire malik olduğu hesab olunur. Lakin buna baxmayaraq, səhmlərin 20 və ya daha çox faizinə sahib olmaqla yanaşı əhəmiyyətli təsire malik olmamaq mümkündür. Digər tərəfdən, əgər investor, birbaşa və ya dolayı olaraq (məsələn, törəmə müəssisələri vasitəsilə), investisiya obyektinin səsvermə hüququ verən səhmlərinin 20 faizindən az faizinə sahib olarsa, onun əhəmiyyətli təsire malik olmadığı hesab olunur. Lakin buna baxmayaraq, səhmlərin 20 faizindən az faizinə sahib olmaqla yanaşı əhəmiyyətli təsire malik olmaq mümkündür. Səhmlərin mühüm hissəsinin və ya nəzarət paketinin digər investora məxsus olması, investorun əhəmiyyətli təsire malik olmasına mütləq şəkildə maneə yaratmır.
- 10 İntestorun əhəmiyyətli təsire malik olması adətən aşağıdakılardan birinin və ya bir neçəsinin mövcud olması ilə təsdiq olunur:
 - (a) investisiya obyektinin direktorlar şurası və ya analogi idarəetmə orqanında nümayəndəlik;
 - (b) siyasətin müəyyən olunması prosesində, o cümlədən dividend və ya digər bölüşdürmələr üzrə qərarların qəbul edilməsində iştirak etmək;
 - (c) investitor ilə investisiya obyektinin arasında iri həcmli əməliyyatlar;
 - (ç) idarəetmə heyətinin qarşılıqlı mübadiləsi; və ya
 - (d) vacib texniki məlumatların təqdim olunması.
- 11 Müəssisə, hər hansı digər müəssisədə səsvermə hüququnu təmin edən səhmlərə konvertasiya ola bilən maliyyə alətlərinə sahib olduqda, potensial səsvermə hüquqları mövcud olur. Müəssisənin əhəmiyyətli təsire malik olub-olmadığı qiymətləndirilərkən, hesabat tarixinə yerinə yetirilə və ya konvertasiya oluna bilən potensial səsvermə hüquqlarının mövcudluğu və təsiri, o cümlədən digər müəssisələr tərəfindən saxlanılan potensial səsvermə hüquqları nəzərə alınır. Potensial səsvermə hüquqları, məsələn, gələcəkdə müəyyən tarixə, yaxud gələcəkdə hər hansı hadisənin baş verməsinə qədər yerinə yetirilə və ya konvertasiya oluna bilmədikdə, hesabat tarixinə yerinə yetirilə və ya konvertasiya oluna bilən maliyyə alətləri hesab edilmirlər.
- 12 Potensial səsvermə hüquqlarının əhəmiyyətli təsirin yaranmasına səbəb olub-olmadığını qiymətləndirərkən, müəssisə, rəhbərliyin potensial səsvermə hüquqlarını yerinə yetirmək və ya konvertasiya etmək niyyəti və maliyyə imkanları istisna olmaqla, potensial səsvermə hüquqlarına təsir göstərən bütün faktları və halları (o cümlədən potensial səsvermə hüquqlarının realizasiya şərtləri və ayrılıqda və ya birlikdə nəzərdən keçirilmiş hər hansı digər müqavilə şərtlərini) təhlil edir.
- 13 Müəssisə investisiya obyektinin maliyyə və əməliyyat siyasəti ilə bağlı qərarların verilməsində iştirak etmək səlahiyyətini itirdikdə, həmin obyekt üzərində əhəmiyyətli təsirinə itirir. Əhəmiyyətli təsir, mütləq və ya nisbi mülkiyyət səviyyələrində dəyişiklik baş verdikdə və ya bu dəyişiklik baş vermədən itirilə bilər.

İştirak payı metodu

- 14 İştirak payı metoduna əsasən asılı təsərrüfat cəmiyyətinə qoyulmuş investisiya məbləği əvvəlcə ilkin dəyəri ilə tanınır və investisiya obyektinin alış tarixindən sonra əldə etdiyi mənfəət və ya zərərində investitorun payını tanımaq üçün investisiyanın balans dəyəri artırılır və ya azaldılır. İntestorun investisiya obyektinin mənfəət və ya zərərindəki payı

investorun mənfəət və ya zərərində tanınır. İnvestisiya obyektindən əldə olunan bölüşdürmələr investisiyanın balans dəyərini azaldır. Balans dəyərində düzəlişlər həmçinin, investisiya obyektinin kapitalında baş vermiş dəyişikliklərdən irəli gələn və investisiya obyektinin mənfəət və ya zərərində hələ tanınmayan məbləğlərin investorun investisiya obyektindəki mütənasib iştirak payına təsirini əks etdirmək üçün tələb oluna bilər. Bu dəyişikliklərə torpaq, tikili və avadanlıqların yenidən qiymətləndirilməsindən və məzənnə fərqlərindən yaranan dəyişikliklər aiddir. Investorun bu dəyişikliklərdəki payı birbaşa investorun kapitalında tanınır.

- 15 Potensial səsvermə hüquqları mövcud olduğu hallarda, investorun investisiya obyektinin mənfəət və ya zərərindəki və investisiya obyektinin kapitalında baş verən dəyişikliklərdəki payı hesabat tarixinə mövcud mülkiyyət maraqları əsasında müəyyən edilir və potensial səsvermə hüquqlarının mümkün yerinə yetirilməsini və ya konvertasiyasını əks etdirmir.

İŞTİRAK PAYI METODUNUN TƏTBİQİ

- 16 Asılı təsərrüfat cəmiyyətinə investisiyalar aşağıdakı hallar istisna olmaqla, iştirak payı metoduna əsasən uçota alınmalıdır:
- (a) investisiya qoyuluşu "Satış üçün nəzərdə tutulmuş uzunmüddətli aktivlərin uçotu və dayandırılmış əməliyyatlar üzrə" 23 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartına uyğun olaraq satış üçün nəzərdə tutulmuş kimi təsnifləndirildikdə;
 - (b) asılı təsərrüfat cəmiyyətinə investisiya qoymuş əsas müəssisənin birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarını təqdim etməməsinə yol verilməsi haqqında 19 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartının 11-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş istisna tətbiq olunduqda; və ya
 - (c) aşağıdakı şərtlərin hər biri mövcud olduqda:
 - (i) investorun özü digər müəssisənin tam və ya qismən mülkiyyətində olan törəmə müəssisədirsə və onun digər mülkiyyətçiləri, o cümlədən səsvermə hüququna malik olmayan mülkiyyətçiləri investorun iştirak payı metodunu təqdim etmədiyindən xəbərdardır və buna etiraz etmirlərsə;
 - (ii) investorun hər hansı son və ya aralıq əsas müəssisəsi ictimaiyyət tərəfindən sərbəst istifadə edilməsi üçün və Milli Mühasibat Uçotu Standartlarına uyğun olan birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarını təqdim edirsə;
- 17 Hazırkı Standartın 16-cı maddəsinin (a) bəndində açıqlanmış investisiyalar 23 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartına uyğun olaraq uçota alınmalıdır.
- 18 Əvvəllər satış üçün nəzərdə tutulmuş kimi təsniflənmiş asılı təsərrüfat cəmiyyətinə investisiya qoyuluşu artıq bu təsnifləndirmə meyarına cavab vermədikdə, satış üçün nəzərdə tutulmuş kimi təsniflənmiş tarixdən etibarən iştirak payı metodunun tətbiqi ilə uçota alınmalıdır. Asılı təsərrüfat cəmiyyətinə investisiya qoyuluşunun satış üçün nəzərdə tutulmuş kimi təsniflənmiş tarixdən etibarən tərtib edilmiş bütün maliyyə hesabatlarına müvafiq düzəlişlər edilməlidir.
- 19 Investor asılı təsərrüfat cəmiyyətində əhəmiyyətli təsirə artıq malik olmadığı tarixdən etibarən iştirak payı metodunun tətbiqini dayandırmalıdır.
- 20 Müəssisənin investisiya qoyuluşu artıq asılı təsərrüfat cəmiyyəti sayılmadığı tarixdə investisiyanın balans dəyəri maliyyə aktivinin ilkin qiymətləndirilməsi üçün onun ilkin dəyəri kimi qəbul edilməlidir.
- 21 Asılı təsərrüfat cəmiyyətində qrupun payı, əsas müəssisə və onun törəmə müəssisələri tərəfindən həmin cəmiyyətə qoyuluşların cəminə bərabərdir. Qrupun digər asılı və ya birgə müəssisələrinin qoyuluşları bu məqsəd üçün nəzərə alınmır. Asılı təsərrüfat cəmiyyəti törəmə, asılı və ya birgə müəssisələrə malik olduqda, iştirak payı metodunun tətbiqi zamanı nəzərə alınan mənfəət və ya zərərlər və xalis aktivlər vahid uçot siyasətinin tətbiqi üçün lazım olan hər hansı düzəlişlər edildikdən sonra, asılı təsərrüfat cəmiyyətinin maliyyə hesabatlarında tanınan məbləğlərdir (asılı təsərrüfat cəmiyyətinin

- öz asılı və birgə müəssisələrinin mənfəət və ya zərərlərində və xalis aktivlərində payı daxil olmaqla).
- 22 Asılı təsərrüfat cəmiyyəti və investor (o cümlədən onun törəmə müəssisələri) arasında əməliyyatlardan yaranan mənfəət və zərərlər investorun maliyyə hesabatlarında yalnız əlaqəli olmayan investorların asılı təsərrüfat cəmiyyətindəki payları məbləğində tanınır. Investorun asılı təsərrüfat cəmiyyətinin bu əməliyyatlardan əldə etdiyi mənfəət və zərərlərindəki payı ləğv edilməlidir.
- 23 Asılı təsərrüfat cəmiyyətində investisiya qoyuluşu onun asılı təsərrüfat cəmiyyəti olduğu tarixdən etibarən iştirak payı metodunun tətbiqi ilə uçota alınır. Investisiyanın əldə edilməsi zamanı onun ilkin dəyəri ilə asılı təsərrüfat cəmiyyətinin müəyyən edilə bilən aktivlərinin, öhdəliklərinin və şərti öhdəliklərinin xalis ədalətli dəyərində investorun payı arasında hər hansı fərq "Təşkilatların fəaliyyətlərinin birləşdirilməsi üzrə" 18 №-li Milli Mühəsibat Uçotu Standartına uyğun olaraq uçota alınır. Bu səbəbdən:
- (a) asılı təsərrüfat cəmiyyətinə aid olan qudvil investisiyanın balans dəyərində daxil edilir. Lakin həmin qudvilin amortizasiya edilməsinə yol verilmir və bu səbəbdən həmin amortizasiya investorun asılı təsərrüfat cəmiyyətinin mənfəət və ya zərərlərindəki payının müəyyən olunmasında nəzərə alınmır.
- (b) asılı təsərrüfat cəmiyyətinin müəyyən edilə bilən aktivlərinin, öhdəliklərinin və şərti öhdəliklərinin xalis ədalətli dəyərində investorun payının investisiyanın ilkin dəyərindən hər hansı artıqlığı investisiyanın balans dəyərində deyil, investisiyanın əldə edildiyi dövrdə investorun asılı təsərrüfat cəmiyyətinin mənfəət və ya zərərlərindəki payının müəyyən olunması zamanı gəlir kimi daxil edilir.
- Investisiyanın alınmasından sonra investorun asılı təsərrüfat cəmiyyətinin mənfəət və ya zərərlərindəki payına müvafiq düzəlişlər edilməlidir (məsələn amortizasiya olunan aktivlərin əldə edilmə tarixində olan ədalətli dəyərlərinə əsaslanan amortizasiyası üzrə düzəlişlər). Eyni şəkildə, investisiyanın əldə edilməsindən sonra investorun asılı təsərrüfat cəmiyyətinin mənfəət və ya zərərlərindəki payına qudvil və ya torpaq, tikili və avadanlıqların qiymətdən düşmə zərərləri kimi asılı təsərrüfat cəmiyyəti tərəfindən tanınan qiymətdən düşmə zərərləri üçün müvafiq düzəlişlər edilməlidir.
- 24 İştirak payı metodunun tətbiqi zamanı investor tərəfindən asılı təsərrüfat cəmiyyətinin mövcud olan ən son maliyyə hesabatları istifadə olunur. Investor ilə asılı təsərrüfat cəmiyyətinin hesabat tarixləri fərqli olduqda, asılı təsərrüfat cəmiyyəti öz maliyyə hesabatlarını, bunun qeyri-mümkün olduğu hallar istisna olmaqla, investor tərəfindən istifadə edilməsi üçün investorun maliyyə hesabatlarının hazırlandığı eyni tarixə hazırlamalıdır.
- 25 İştirak payı metodunun tətbiqi zamanı istifadə olunan asılı təsərrüfat cəmiyyətinin maliyyə hesabatları investorun maliyyə hesabatlarının hazırlandığı hesabat tarixindən fərqli tarixə hazırlandıqda, həmin tarix ilə investorun maliyyə hesabatlarının hazırlandığı tarix arasında baş verən əhəmiyyətli əməliyyat və hadisələrin təsirləri üzrə düzəlişlər edilməlidir. Asılı təsərrüfat cəmiyyətinin və investorun hesabat tarixləri arasındakı fərq üç aydan çox olmamalıdır. Hesabat dövrlərinin müddəti və hesabat tarixləri arasındakı istənilən fərqlər dövrdən dövrə eyni qalmalıdır.
- 26 Investorun maliyyə hesabatları analoji şərtlər daxilində oxşar əməliyyat və hadisələr üçün vahid uçot siyasətinə əsasən hazırlanmalıdır.
- 27 Asılı təsərrüfat cəmiyyəti analoji şərtlər daxilində oxşar əməliyyat və hadisələr üçün investorun tətbiq etdiyi uçot siyasətindən fərqli uçot siyasəti tətbiq edərsə, iştirak payı metodunun tətbiqi zamanı asılı təsərrüfat cəmiyyətinin maliyyə hesabatları investor tərəfindən istifadə olunduqda, asılı təsərrüfat cəmiyyətinin uçot siyasətinin investorun uçot siyasətinə uyğunlaşdırılması üçün ona düzəlişlər edilməlidir.
- 28 Asılı təsərrüfat cəmiyyətinin investordan fərqli tərəflərə məxsus olan və kapital kimi təsniflənmiş ödənilməmiş kumulyativ imtiyazlı səhmləri olduqda, investor , dividendlərin bəyan edilib-edilməməsindən asılı olmayaraq, bu səhmlərə aid dividendlər üzrə düzəliş etdikdən sonra mənfəət və ya zərərlərdəki payını hesablayır.
- 29 Investorun asılı təsərrüfat cəmiyyətinin zərərlərindəki payı həmin asılı təsərrüfat cəmiyyətindəki iştirak payına bərabər və ya ondan artıq olduqda, investor sonrakı zərərlərdəki payının tanınmasını dayandırır. Asılı təsərrüfat cəmiyyətində iştirak payı, mahiyyət etibarilə investorun asılı təsərrüfat cəmiyyətində xalis investisiya qoyuluşunun bir hissəsini təşkil edən hər-hansı uzunmüddətli qoyuluşlar ilə birlikdə iştirak payı

metoduna əsasən uçota alınan asılı təsərrüfat cəmiyyətində investisiyanın balans dəyəridir. İştirak payı metoduna əsasən investorun adi səhmlərə investisiya qoyuluşundan artıq məbləğdə tanınmış zərərər vacibliyi (yəni ləğv olunma zamanı prioritetlər) üzrə əks qaydada investorun asılı təsərrüfat cəmiyyətindəki payının digər komponentlərinə tətbiq olunur.

- 30 İntestorun iştirak payı sifıra qədər azaldıldıqdan sonra, əlavə zərərər və öhdəlik yalnız investorun hüquqi və ya konstruktiv öhdəlik daşdığı və ya asılı təsərrüfat cəmiyyəti adından ödənişlər etdiyi miqdarda müvafiq qaydada təmin olunur və tanınır. Asılı təsərrüfat cəmiyyəti sonralar mənfəət əldə etdiyi haqqında hesabat verdikdə, investor yalnız onun mənfəətdəki payı tanınmamış zərər payına bərabər olduqdan sonra, həmin mənfəətlərdəki payının tanınmasını davam etdirir.

Qiymətdən düşmə üzrə zərərər

- 31 İştirak payı metodunun tətbiqindən, o cümlədən asılı təsərrüfat cəmiyyətinin zərərərlərinin hazırkı Standartın 29-cu maddəsinə uyğun olaraq tanınmasından sonra, investor asılı təsərrüfat cəmiyyətində özünün xalis investisiya qoyuluşu ilə əlaqədar hər hansı əlavə qiymətdən düşmə zərərərlərinin tanınmasının lazım olub-olmadığını müəyyən etməlidir.
- 32 İntestor, xalis investisiyanın bir hissəsini təşkil etməyən asılı təsərrüfat cəmiyyətindəki payı ilə əlaqədar hər hansı əlavə qiymətdən düşmə zərərərlərinin tanınıb-tanınmamasını və həmin qiymətdən düşmə zərərərlərinin məbləğini həmçinin müəyyən etməlidir.
- 33 İntestisiyanın qiymətdən düşməsinin mümkün olduğunu göstərən əlamətlər mövcud olduqda, investisiyanın bərpa edilə bilən dəyəri (satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyər və istifadə dəyəri arasında daha yüksək olan dəyər) ilə onun balans dəyəri müqayisə edilərək, investisiyanın ümumi balans dəyəri qiymətdən düşmə predmetinə yoxlanılmalıdır. İntestisiyanın istifadə dəyərinin müəyyən olunması zamanı müəssisə aşağıdakıları qiymətləndirməlidir:
- (a) asılı təsərrüfat cəmiyyəti tərəfindən yaradılacağı gözlənilən qiymətləndirilmiş gələcək pul vəsaitləri axınının hazırkı dəyərində öz payını, o cümlədən asılı təsərrüfat cəmiyyətinin əməliyyatlarından pul vəsaitlərinin axınını və investisiyanın yekun xaricəməsi üzrə daxiləmələrini; və ya
 - (b) investisiya üzrə əldə ediləcək dividendlərdən və investisiyanın yekun xaricəməsindən yaranması gözlənilən qiymətləndirilmiş gələcək pul vəsaitləri axınının hazırkı dəyərini.
- 34 Asılı təsərrüfat cəmiyyəti davamlı istifadə hesabına müəssisənin digər aktivlərindən yaranan daxiləmələrdən əhəmiyyətli dərəcədə müstəqil olan pul vəsaitlərinin daxiləmələrini yaratmadığı hallar istisna olmaqla, asılı təsərrüfat cəmiyyətində investisiyanın bərpa edilə bilən dəyəri hər asılı təsərrüfat cəmiyyəti üzrə ayrıca qiymətləndirilir.

FƏRDİ MALİYYƏ HESABATLARI

- 35 Asılı təsərrüfat cəmiyyətinə qoyulan investisiya investorun fərdi maliyyə hesabatlarında 19 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartına uyğun olaraq uçota alınmalıdır.

MƏLUMATIN AÇIQLANMASI

- 36 Aşağıdakı məlumatlar açıqlanmalıdır:
- (a) dərc edilmiş birja qiyməti olan asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə investisiyaların ədalətli dəyəri;
 - (b) asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinin maliyyə məlumatlarının icmalı, o cümlədən aktivlər, öhdəliklər, gəlirlər və mənfəət və ya zərərərlərin məcmu məbləğləri;
 - (c) investor birbaşa və ya törəmə müəssisələri vasitəsilə dolaylı olaraq investisiya obyektinin səsvermə hüququ verən və ya potensial səsvermə hüququ verən səhmlərinin 20 faizdən az faizinə malik olduqda, lakin əhəmiyyətli təsirə sahib olduğu nəticəsinə gəldikdə, investorun əhəmiyyətli təsirə sahib olmaması fərziyyəsinin pozulması səbəbləri;

- (ç) investor, birbaşa və ya törəmə müəssisələri vasitəsilə dolayı olaraq investisiya obyektinin səsvermə hüququ verən və ya potensial səsvermə hüququ verən səhmlərinin 20 faizinə və ya bundan çox faizə malik olduqda, lakin əhəmiyyətli təsirə sahib olmadığı nəticəsinə gəldikdə, investorun əhəmiyyətli təsirə sahib olması fərziyyəsinin pozulması səbəbləri;
- (d) asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinin nağd dividendlər ya da borc və ya avansların ödənişi şəklində vəsaitləri investora köçürmək qabiliyyəti üzərində hər hansı əhəmiyyətli məhdudiyyətlərin xüsusiyyəti və həddi;
- (e) investor asılı təsərrüfat cəmiyyətinin zərərlərindəki payının tanınmasını dayandırdıqda, asılı təsərrüfat cəmiyyətinin həm dövr üzrə, həm də məcmu zərərlərinin tanınmamış payı;
- (ə) asılı təsərrüfat cəmiyyətinin bu Standartın 16-cı maddəsinə uyğun olaraq iştirak payı metodunun tətbiqi ilə uçota alınmadığı faktı; və
- (f) cəmi aktivlərin, cəmi öhdəliklərin, gəlirlərin və mənfəət və ya zərərlərin məbləğləri daxil olmaqla, istər fərdi, istərsə də qrup şəklində iştirak payı metodunun tətbiqi ilə uçota alınmayan asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinin maliyyə məlumatlarının icmalı.
- 37 İştirak payı metodunun tətbiqi ilə uçota alınan asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə investisiyalar uzunmüddətli aktivlər kimi təsnifləşdirilməlidir. Investorun həmin asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinin mənfəət və ya zərərlərindəki payı və həmin investisiyaların balans dəyəri ayrıca açıqlanmalıdır. Investorun həmin asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinin hər hansı dayandırılmış əməliyyatlarındakı payı həmçinin ayrıca açıqlanmalıdır.
- 38 Investorun asılı təsərrüfat cəmiyyətinin kapitalında birbaşa olaraq tanınan dəyişikliklərdəki payı investor tərəfindən birbaşa olaraq kapitalda tanınmalı və "Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat üzrə" 2 №-li Milli Mühəsibat Uçotu Standartında tələb olduğu kimi kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabatda açıqlanmalıdır.
- 39 "Qiymətləndirilmiş öhdəliklər, şərti öhdəliklər və şərti aktivlər üzrə" 10 №-li Milli Mühəsibat Uçotu Standartına uyğun olaraq investor aşağıdakı məlumatları açıqlamalıdır:
- (a) digər investorlarla birgə daşdığı asılı təsərrüfat cəmiyyətinin şərti öhdəliklərindəki payını; və
- (b) investorun asılı təsərrüfat cəmiyyətinin bütün öhdəliklərini və ya onların bir hissəsini müstəqil olaraq daşması nəticəsində yaranan şərti öhdəlikləri.

QÜVVƏYƏ MİNMƏ TARİXİ

- 40 Bu Standartın qüvvəyə minmə tarixi Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin müvafiq əmri ilə müəyyən edilir.

Əlavə 1 – “Asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə investisiyalar” adlı 28 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı ilə müqayisə

“Asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə investisiyaların uçotu üzrə” 20 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartı əsasən “Asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə investisiyalar” adlı 28 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartından (2006-cı ilin redaksiyası) götürülmüşdür. 20 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartı ilə 28 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı arasında olan əsas fərqlər aşağıdakılardır:

- 20 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartı ilə 27 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı arasında əhəmiyyətli fərqlər mövcud deyil.
- 20 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartının “Mühasibat uçotu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununa istinad edən 1-ci maddəsi əlavə edilmişdir.
- 20 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartının 3-cü maddəsi “Mühasibat uçotu haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununa uyğun olaraq bu Standartı tətbiq etməli olan müəssisələri müəyyən edir.
- 28 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartında təqdim edilmiş misallar və şərhlər 20 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartından çıxarılmışdır. Digər Milli Mühasibat Uçotu Standartlarında olduğu kimi, 20 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartında yalnız mühasibat uçotu qaydaları təqdim edilir. Bütün tələb olunan misallar və şərhlər hazırkı Standartın tətbiqi üzrə Şərhlər və Tövsiyələrdə açıqlanmışdır.
- 28 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartının bəzi maddələri 20 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartında dil baxımından daha sadə formada təqdim edilmişdir.